

22.

Izvjješće Josipa Marušića 1919. godine

1. Opis izvješća

Relacija se nalazi u vol. 799 kao posebni sveščić, a ima 44 tipkane stranice na formatu 21 x 35 cm. U konzistorijalnoj Kongregaciji, pod koju sada pripadaju relacije, nosi br. 592/21. Listovi su ukoričeni, a na prvoj stranici stoji: allegato al numero 23168. To je broj pisma koje je državni tajnik kardinal Gasparri uputio tajniku Konzistorijalne kongregacije i priložio mu relaciju. Gasparri kaže da to pripada toj kongregaciji. Nije jasno zašto je otišla u Državno tajništvo. Svoje primjedbe na relaciju napisao je na dvije nenumerirane stranice Joseph Steiger, profesor na Gregorijanskom sveučilištu.

2. Sadržaj izvješća

Na području obiju biskupija živi 522.331 stanovnik, od toga 370.000 jesu katolici, 150.000 shizmatici, a ostalih je vjeroispovijesti manji broj. Svećenika ima 211, od čega 190 biskupijskih i 21 redovnik. Budući da je sjemenište spalo samo na pet bogoslova, ovi su poslani u Zagreb, ali biskup se nada da će sjemenište na godinu opet biti otvoreno.

Crkvi nenaklona vremena našla su katolike nepripremljene. Masonerija i socijalisti nastoje umanjiti ugled svećenika u narodu. U vrijeme rata mnogi su se bavili spiritizmom. Štetne knjige i novine "preplavile su naše kraljevstvo". "Primorske novine" šire Crkvi protivne ideje. I u srednjim školama u Rijeci i na Sušaku vlada u nekih profesora indiferentizam, a u nekih čak i Crkvi neprijateljski stav. Vjernici su pri izborima slabo mislili kad su davali glasove za pojedine delegate. Oni su im poslije napravili nacrt zakona prema kojem bi se ukinuo vjeronauk u školama. Na sreću to se ipak uspjelo osujetiti.

Kler je uglavnom dobar. Uz male izuzetke, obavlja savjesno ono što od njega traži crkveni zakon. Prošle godine neki su svećenici loše pisali u novinama o biskupu i kanonicima. Pojavile su se i tzv. pristalice reforme, ali nema podataka ima li ih i u biskupiji. Za svećenike na Trsatu održavane su svake godine duhovne vježbe. Sada je to nemoguće zbog talijanske okupacije. Od svećenika se bavi političkim pitanjima samo onaj koji je dobio biskupovo dopuštenje. Netko se treba time baviti da se suprotstavi pogubnom djelovanju masonerije. Nova država krivo je shvatila stari konkordat, pa drži da ima pravo imenovati župnike i kanonike. Da se izbjegne veće zlo biskup nije popunio neka kanonička i župnička mjesta. Zbog nedostatka svećenika 12 je župa bez svoga pastira. Župnici od vlade dobivaju plaću od 1.400 kruna. U svim je župama župni stan, osim u gradskim (Rijeka, Novi, Bakar, Senj). Svake godine saziva se konferencija svećenika, a svaki je mjesec konzistorijalna konferencija. Na tim skupovima rješavaju se pitanja koja bi inače došla na biskupijsku sinodu. S civilnim vlastima biskup je u dobrim odnosima. Prema civilnim zakonima, svećenici i bogoslovi oslobođeni su vojne službe.

Kapucini u Rijeci mnogo rade na tome da narod ima dobro štivo u ruci. Sagradili su Gospi na čast lijepu crkvu. I oni kao i trsatski franjevci mnogo ispovijedaju. Na Trsat narod hrlji u hodočašćima. Benediktinke su 1914. prešle u novosagrađeni samostan izvan grada. Njihova djelatnost od velike je koristi za Crkvu. Postoje razne redovničke družbe i pobožna udruženja, koja je već Vučić opisao.

Djelovanje neprijatelja Crkve i ratne posljedice učinile su da se narod počeo udaljavati od puta istine i kreposti. Krivo shvaćeno demokratsko načelo gotovo je potpuno raskinulo onaj spasonosni vez između podložnika i vlasti. Posvuda se širi indiferentizam.

U župama uz more, pogotovo u Rijeci, osjeća se moralni nazadak. Pogotovo u onima koje su pod talijanskom okupacijom. U cijeloj biskupiji mnogi su muževi prisiljeni otići u Ameriku da zarade čime će prehraniti obitelj. Mnoge su žene i djevojke, našavši posao po talijanskim gradovima, podlegle napastovanjima vojnika. Među loše posljedice rata pripada i pohlepa za materijalnim dobrima. Svi se dadoše na trgovinu i zaradu, a svuda se pojavljuje vjerski indiferentizam i mlakost. Ipak se obveza uskradne ispovijedi obavlja, izbjegavaju je jedino školovaniji ljudi i ljudi u gradovima.

Biskupijsku sinodu biskup još nije sazvaio. Navodi poteškoće za to kao i njegovi prethodnici.

Biskup drži da će od pastoralnih inicijativa, kad se situacija nakon rata smiri, opet trebati početi s misijama. Svake prve nedjelje u mjesecu misa je pred Presvetim, uvedena je pobožnost Križnog puta, svibanjske i listopadske pobožnosti, a osnivaju se posvuda razne katoličke organizacije. Protuvjerskom tisku katolici nastoje uzvratiti svojim tiskom. Uz već spomenute, Marušić naglašava vrijednost "Narodne politike".

Marušić je pred sobom imao isti upitnik na koji je odgovarao i Roko Vučić 1913. godine. Zato on u svom izvješću često kaže da je već sve rečeno u prethodnom izvješću. Mnogo je toga ipak ponovio, a negdje i doslovno prepisao. Ipak se u njegovoj relaciji nalazi dosta toga novoga. Svoje izvješće sastavljao je više od godinu dana, pa je u vremenima kad se događaji brzo odvijaju, spomenuo neke događaje kao suvremene, a oni su već bili prošlost, a neke je pak važne događaje izostavio, iako ih je trebalo spomenuti. Tako začuđuje da se ništa ne tuži što mu je slanjem apostolskog vizitatora u Rijeku praktično oduzeta jurisdikcija u tom gradu. On govori kao da toga vizitatora uopće nema.

(p. 1)

3. Izvjeshće

RELATIO STATUS ECCLESIARUM CANONICE UNITARUM SE-
GNIENSIS, MODRUŠIENSIS seu CORBAVIENSIS JOSEPHI MARU-
ŠIĆ EARUNDEM EPISCOPI

(p. 2) Quod iudicium generale de conditione religiosa et morali concedi-
tarum mihi dioecesium attinet, sincere fateri debeo, conceditum mihi popu-

lum sat declinasse a via virtutis et pietatis, qua hucusque excellebat. Sicuti ubique locorum ita et in meis dioecesibus triste diuturnumque bellum induxerat religiosum indifferentismum in omnes fidelium gradus. Nimis cupientes pecuniam reliquaque materiali bona, obliti sunt multi fideles illorum, quae salutem animae promovent. Impiis liberalium ephemeridum invasionibus in Ecclesiam catholicam eiusque sublimia principia instigati multi doctrina exculi paecipue fideles tepidi evaserunt in practicis fidei exercitationibus. Numerus illorum, qui ex missae sacrificio hucusque maximam copiam gratiarum recipiebant, in dies minuitur, non fors tam ex malitia, quam ex tepeditate quadam et ex nimia occupatione rebus mundanis, ex defectu indumentorum etc. Sinistre comprehensum et in practicam vitam introductum principium democraticismi salutiferum illud vinculum, quod subditos superioribus adiungebat, penitus fere dissolverat. Laesio verae filialis subiectionis, reverentiae et oboedientiae erga legitimas auctoritatis (!) in dies augetur. Firma tamen ducor spe, statum religiosum opitulante gratia Dei in dies meliorem futurum esse per zelosam animarum curatorum activitatem, qui me hortante erectione confraternitatum, sacris missionibus, Marianis congregationibus (p. 3) reliquisque piis sodalitatibus concreditum sibi populum ab invasionibus indiferentismi praecavere et spiritualiter erigere studebunt.

Caput I.

Cum praedecessor meus episcopus Rochus Vučić in ultima anni 1913. relatione fuse explanaverit historiam dioecesium Segninesis et Modrusiensis, in praesenti mea relatione vi decreti "A remotissima Ecclesiae aetate" et instructionis Sacrae Congregationis Consistorialis de die 31. Decembris 1909. illorum solum punctorum singulorum capitum rationem habebo, in quibus ab ultima relatione mutationes aliquae sunt exortae.

d)³¹⁴ Summa incolarum in utraque dioecesi 522.331 attingit. Ex his 370.000 catholici latini ritus numerantur, 80 catholici Graeci ritus, 150.000 schismatici Graeco orientalis, 290 Augustanae confessionis, 460 Helveticae confessionis, unitarii 11, Judaei 1.490.

e) Sacerdotes universim in utraque dioecesi 211; ex his 190 saeculares et 21 Regulares. Theologi anno scholastico 1919/20. quinque sunt.

³¹⁴ Marušić ima pred sobom upitnik na koji odgovara. Budući da svako pitanje nije za njega aktualno, on na njega ne odgovara. Tako ovdje odgovara tek na pitanje pod d). Sličnih slučajeva preskakanja pitanja imamo i poslije.

Insufficiens sane numerus candidatorum sacerdotii pro sat ampla concre-dita mihi dioecesi! Tristissimae belli sequelae, relaxata morum disciplina ar-cent multos (p. 4) iuvenes ab altaris servitio. Omnem tamen lapidem movebo, ne fideles curae meae concediti pastoribus careant.

Caput II.

Cultus divinus in dioecesibus hucusque libere omnino exercetur; obstacu-la ex parte civilis potestatis in libero religionis catholicae exercitio hucusque non ponuntur. Animadvertitur tamen, civilem potestatem in edendis aliqui-bus legibus indiferentissimum sapere. Sic e.g. veteres illae ordinationes contra turpem concubinatum penitus fere oblivioni sunt datae, imo novae aliquae normativae ordinationes sunt editae, quae animarum curatores impediunt in extirpando turpi concubinatu (!). Omnis meus conatus, ut haec normativa praescriptio gubernii revocaretur, desiderabili fructu hucusque caruit. Initio hujus anni vehemens fuerat excitata agitatio scholarium mediarum schola-rum, ut doctrina religionis e superioribus classibus penitus amoveretur. Fama volat, memoratam agitationem scholarium contra doctrinam religionis inspi-rantibus aliquibus sectae massonicae membris accidisse. Dicta agitatione cat-holicorum energica actione paulisper sedata, substraverat gubernium episcopatus ad considerationem copiam delineationis variarum legalium pro-jectionum, quae pro omnibus regni Serborum, Croatarum et Slovenorum scholis valerent. Delineatio (p. 5) haec non solum indiferentissimum religiosum sapit, sed aperte adversaria est Ecclesiae. Salutiferus ille influxus, quem unice Ecclesia potest in catholicam juventutem habere, nova lege, si in comitiis ac-ciperetur, penitus esset exclusus. Episcopatus audacem extulerat vocem con-tra hanc legis delineationem, duciturque firma persuasionem, eius actionem felicem exitum habiturum esse.

Efferendo piaae memoriae praedecessor meus episcopus Vučić in sua rela-tione de lingua liturgica, suppliciter efflagitaverat novam missalium glagolito-rum editionem. Has episcopi Vučić preces ego infrascriptus renovare audeo. Numerus missalium lingua glagolitica impressorum prorsus insufficiens vide-tur, cum plurimae ex parochiis unum solummodo exemplar habeant, quod decursu annorum prorsus dilaceratum est. Manifesta apparet ergo necessitas, ut quam primum nova missalis glagolitici editio in lucem proferatur.

16. Sicuti in initio huius relationis feceram mentionem, status moralis con-crediti gregis non tam magnum affert mihi solatium; causante bello multa in populum irrepererunt vitia. In parochiis praecipue ad mare adiacentibus, quae in continua sunt commerciali connexione cum civitate Rijeka (Fiume-Flu-

men) moralem animadverti regressum. Unam spiritualis huius infectionis causam in illa repositam esse circumstantia puto, quod memoratae parochiae sint occupatae ab (p. 8) italico exercitu. Ingens rerum ad vitam sustentandam necessariorum caritas populum hunc, qui hucusque bonitate pietateque summum animarum pastoribus solatium praestabat, in extremam traxerat egestatem eo potius, cum patres familiae, qui turmatim fere partes Americae reliquasque agreddiuntur exteras partes, non potuissent interrupto tramite postali pecuniis suas sustentare familias. Multae matres familiae filiaeque occupatae per Italos regionis, miseram sic vitam degentes, succubuerunt tentationibus militum, vendentes miserae castitatis virtutem pro pecunia. Proposui mihi vix cesata occupatione ordinare sacras missiones et sic revocare aberatum gregem ad pristinum christianarum virtutum exercitium.

Alteram dictae spiritualis infectionis causam, quae maxima ex parte humaniores gregis mei classes infecerat, activitati perniciosae diarii "Primorske Novine" adscribendam esse merito puto. Diarium hoc irreligiosas spirituique Ecclesiae contrarias ideas per diem spargere conatur. Litteris pastoralibus lectionem infamis huius diarii nuper prohibueram.

17. Consilium vigilantiae officiumque³¹⁵ censorum ad normam praescriptio-
num Sanctae Sedis rite est constitutum, studetque me duce de opportunis
mediis, quibus populus fidelis a memoratis malis praecaveri possit.

(p. 7)

Caput III.

20. Cum Ordinario in eadem domo habitant: director cancellariae et secretarius, qui munera sua conscientiose adimplere conantur. Curam oeconomiae neptis Ordinarii gerit. Famulatus vitae ratio bona, saepeque per annum ad sacramenta accedit.

21. Ordinarius sequentibus a Sancta Sede facultatibus est instructus:

a) Facultatibus quae datae sunt ordinariis locorum decreto Sacrae Congregationis Consistorialis de dato 25. Aprilis 1918., quaeque facultates vi decreti eiusdem Sacrae Congregationis de die 4. Martii 1919. in suo robore perseverant utque ad sex menses post signatum pacem inter nationes quae bello contenderunt.

³¹⁵ U originalu greškom stoji *afficumque*.

b) Facultates concessae ad quinquennium a Sacrae Congregatione de disciplina sacramentorum benigne rescripto de die 1. Decembris 1916.

c) Facultas ad triennium celebrandi bis in hebdomada missas cum cantu vel lectas de Requie. Rescriptum Sacrae Rituum Congregationis de die 21. Septembris 1918.

d) Facultas ad triennium transferendi missarum onera. Rescriptum Sacrae Congregationis Concilii de die 15. Maji 1918.

e) Facultates quinquennales, concessas rescripto Sacrae Congregationis de Sacramentis de dato 24. Octobris 1915.

f) Facultas benedicere et erigere sacras Viae (p. 8) Crucis stationes, concessa a ministro generali Ordinis Fratrum Minorum die 7. Octobris 1915.

g) Facultates quinquennales concessae a Maiore poenitentiario die 14. Julii 1915.

h) Facultas asservandi Sanctissimam Eucharistiam in sacello aedium episcopialium, data die 6. Octobris 1915. (durante munere)

i) Facultas ad quinquennium convalidandi litteras dispensationum matrimonialium, quae nullae fuerint ob errorem nominum vel cognominum contrahentium, concessa die 24. Octobris 1915.

k) Dispensatio super lege abstinentiae, benigne concessa ad spatium unius anni post constitutam pacem rescripto Sacrae Congregationis Concilii die 22. Januarii 1917.

l) Concessio concedendi plenariam indulgentiam occasione primae missae in pontificalibus et tempore Synod. (Rescriptum Sacrae Congregationis Concilii die 22. Octobris 1915.)

m) Concessio variarum indulgentiarum durante munere. (Rescriptum Sacrae Rotae est universale. Inquisitionis sectio de indulgentiis die 22. Octobris 1915.)

n) Facultas reducendi missas ad triennium concessa rescripto Sacrae Congregationis Concilii die 21. Septembris 1918.

o) Facultas dispensandi parochos ab obligatione applicandi missam pro populo festis suppressis, concessa rescripto Sacrae Congregationis Concilii die 23. Septembris 1918. ad triennium.

(p. 9) p) Facultas circa translationem missarum, concessa ad triennium a Sacra Congregatione Concilii die 21. Septembris 1918.

q) Facultas permittendi ut sacerdotes sacrum iterantes eleemosynam pro secunda missa accipiant favore causae piae. (Rescriptum Sacrae Congregationis Concilii die 24. Septembris 1918.)

r) Facultas convalidandi literas dispensationum matrimonialium, quae nullae fuerint ob aliud impedimentum minime denunciatum etc. (Rescriptum Sacrae Congregationis de Sacramentis die 24. Octobris 1915. ad quinquennium.)

s) Facultas circa dispensationes "uti valeant etiam cumulative" etc. (Rescriptum Sacrae Congregationis de Sacramentis die 24. Octobris 1915. ad quinquennium.)

t) Facultates sub forma II. contentae, concessae venerabili rescripto Sacrae Congregationis Consistorialis die 1. Octobris 1915. Prorogatio harum facultatum petita est mense Augusti 1918. Responsum hucusque non pervererat.

22. Legem residentiae iuxta sacros canones constitutionesque pontificias accurate servavi. Aliquot vicibus diutius debueram Zagrabiae commorari variarum questionum cum gubernio componendarum causa.

23. Festis solemnioribus, nisi visitatione canonica detinebar, functiones sacras in ecclesia cathedrali peragebam.

24. Festis solemnioribus concionem ad populum tenebam quovis anno, pluries litteris pastoralibus populum et clerum instruxi.

(p. 10) 25. Casus reservati sequentes sunt in dioecesibus:

1) Incestus usque ad secundum consanguinitatis et affinitatis gradus inclusive.

2) Bestialitas, sodomia tum activa tum passiva.

3) Homicidium voluntarium effectu secuto.

Instructiones, quae cum sacerdotibus circa reservationem sunt communicatae, eadem sunt, quas in sua relatione praedecessor meus episcopus Vučić aduxerat.

26. Sanctae confirmationis sacramentum quovis hucusque anno, excepto anno 1916. in diversis dioecesium parochiis conferrebam. In collatione huius

sacramenti canonicas de aetate et de patrinis stricte asservare studeo. Sanctae confirmationis sacramentum et illis pueris puellisque conferre soleo, qui vix ad usum rationis pervenerint ea potissimum ex causa, quod iuvenes vix expleto 12. anno in exteris profisciscuntur partes et sanctae confirmationis sacramentum propter amplitudinem dioecesium infra spatium a acris canonibus praescriptum suscipere non possint.

28. Visitationem canonicam quotannis solus perago in comitatu unius canonici. Prorsus impossibile est, ut dioeceses visitentur infra tempus novo Codice praescriptum, cum amplitudine emineant, cum magna sit locorum distantia, praesertim in districtibus Licano-Corbaviensis archidiaconatus, cumque asperitas viarum aerisque intemperies magnas parent difficultates.

Occasione canonicae visitationis praeter ea, quae (p. 11) ad cultum divinum pertinent, et omnium quae ad populi mores, religiosam puerorum et adolescentium institutionem spectant, sufficientem comparare studeo notitiam.

In quavis parochia ad populum tenere soleo sermonem, quo paterne ad illas praesertim excitare studeo virtutes, quae maxime negliguntur. In omni parochia et scholas visito, ibique praemissa exhortatione ad juventutem, catecheticae institutioni et examinationi intersum. Et de omnibus, quae ad munus parochi pertinent, stricte examino; diligentes et probos laudo et ad perseverantiam excito; si quos in hac re defecisse inveniam, reprehendo et paterne ad diligentiam bonamque vitam ducendam excitare studeo. Horum posteriorum sat parvum inveneram numerum; reliquos diligentes probosque inveneram.

29. Sanctae Sedis ordinationes statim post promulgationem per circulare notas facio, seduloque studeo ut ab omnibus serventur.

30. Synodum dioecesanam hucusque non congregaveram, nam atrocitates diuturni belli et meis dioecesibus non pepercerunt. Mox post compositam pacem synodum indicabo eo potius, cum praesentes in nostro regno vicissitudines imperative unanimem sacerdotum postulent cooperationem.³¹⁶

Necessarias una ex parte a Sancta Sede facultates expetieram, altera ex parte quotannis conferentiae sacerdotum convocantur, in quibus ex mea ordi-

³¹⁶ Biskupijski sinodu Marušić nije nikada sazvaio, ali je 14. i 15. travnja 1926. održao Dekansku konferenciju, tj. skup svih dekana na kojem su bila razmotrena sva ključna pitanja života biskupije. Zaključci su iste godine tiskani u posebnoj brošuri pod naslovom: *Dekanska konferencija održana u Senju godine 1926*, Senj 1926, 41 str.

natione themata ex (p. 12) Sacrae theologiae disciplinis pertractantur cum practica earum applicatione.

Compositis mox communicationis rebus convocabo et vicarios foraneos ad conferentiam, ut cum iisdem tractem de omnibus quae promovere possent gloriam Dei salutemque animarum. Quovis fere mense sessiones consistoriales tenere soleo, in quibus adstantibus capitularibus et quandoque professoribus theologiae pertractantur res ad regimen dioecesium spectantes.

Cum civili loci potestate in bona sum relatione. Episcopo et sacerdotibus debitus semper ab omnibus honor exhibetur; nullum libertati et immunitati Ecclesiae detrimentum obvenerat. Novissimis temporibus localis socialistarum organisatio summopere studet, ut sacerdotum auctoritatem in populo labefactet. Hic socialistarum conatus omni carebit fructu eo potius, cum organisatio operariorum christiana multum superat numero illam socialistarum.

Caput IV.

33. Vicarius generalis anno elapso supremum obiit diem³¹⁷, in ejus locum hucusque nullum suffeceram sacerdotem. Si circumstantiae in dioecesibus id postulabunt, concedam hocce munus sacerdoti idoneo virtutisque ac doctrinae (p. 13) opinione ac gradus doctoralis auctoritate pollenti.

Quatuor ministris Curia dioecesana constat: direttore, secretario, archivario et cancellista.

34. Novem pro utraque dioecesi examinatores prosynodales et quinque examinatores ordinandorum numerantur.

35. In sensu canonum 1572. – 1590. constitutum est tribunal ecclesiasticum.

36. Curia dioecesana proprias aedes non possidens, in separatis aedium episcopalium partibus invenitur. Pars secreta documentorum tuto et secreto seorsim ab aliis documentis custoditur. Archivum bene est ordinatum.

37. Praeterquam in dispensationibus matrimonialibus consanguinitatis et affinitatis, bannis et collatione beneficiorum nulla taxa pro sustentatione cancellariae est ordinata.

Sequentes taxae sunt ordinatae:

³¹⁷ Josip Šnidaršić (1843-1918), senjski kanonik.

In collatione beneficiorum coronarum 30.

Dispensatio super uno banno. coronarum 5.

duorum bannorum. coronarum 10.

trium bannorum coronarum 15.

Super impedimento:

III. et III. consangvinitatis et affinitatis gradus coronae 25.

II. et III. consangvinitatis et affinitatis gradus coronae 50.

38. Nullae querelae ob Curiae taxae hucusque pervenerunt, nec aliquid malum accidit ob earum fors (p. 14) gravitatem vel rigorem exactionis; imo persaepe taxae ob supplicantium paupertatem vel relaxantur vel penitus remittuntur.

39. Ex aliis titulis speciales Curiae proventus non dantur, exceptis fors 1.000 coronarum quas Gubernium interdum ad meam instantiam Curiae designat.

Caput V.

40. A propria fors laude omnino alienus, confiteri sincere possum, mores cleri bonos esse. Dantur utique exceptiones, attamen valde rariae, pro quibus adhibentur et opportuna remedia. Reverentiam Summo Pontifici exhibent, auctoritatem Sanctae Sedis publice etiam defendunt. Etiam episcopo debitam reverentiam fere omnes exhibent; raro fit, ut quis verbo vel in scriptis ad Ordinariatum in momentaneo affectu contra debitam reverentiam et oboedientiam peccet. Anno elapso nonnulli et publice in ephemeridibus liberalibus indecenter scribebant de episcopis et canonicis. Cum rescivissem nomina eorum, audacter expetebam ab eis revocationem criminum commissorum, auctoremque infamis articuli suspensione a divinis percusseram, quam tunc demum sustuleram, cum spiritualia exercitia peregisset, revocassetque illatas injurias.³¹⁸ Nulli abinde similes excessus evenerunt.

³¹⁸ Riječ je o dr. Andriji Račkom, trsatskom župniku. Godine 1917. bio je inicijator sastanka bakarskoga svećenstva na Sv. Kuzmi, gdje je donesena izjava o siromaštvu svjetovnog klera. Izjava je objavljena u "Primorskim novinama" i dobila je veliki publicitet. Bila je usmjerena protiv viših crkvenih krugova i kao takva od njih žestoko kritizirana. Potpisnici su morali potpisati da se odriču izjave. Na koncu je to učinio i Rački, ali je ipak bio suspendiran i globljen sa 600 kruna. Pozvan je u Senj "ad audiendum verbum" (da primi ukor), nakon čega mu je 16. srpnja dignuta suspenzija.

Non pretereundam hac occasione censeo actionem (p. 15) aliquorum sacerdotum pro abolenda lege coelibatus sacerdotalis. Mense scilicet februarii a. c. 40 circiter sacerdotes Zagreb convenerant et in uno diversorio pertractabant de aliquibus reformationibus quae necessario inducendae essent in Ecclesia catholica. Inter alia specialiter exigebant abolitionem legis ecclesiasticae de coelibatu clericorum, conclusioque fuerat facta, supplicem in hac re libellum dirigere ad Beatissimum Patrem ad instar Bohemici cleri. Infelices hi sacerdotes suas perversas ideas et typis edi et cum omnibus sacerdotibus communicare curaverunt.³¹⁹

Cum hujusmodi actio spiritui Ecclesiae sit inimica, et disciplinam ecclesiasticam notabiliter laedat, episcopi in conferentiam Zagrabiae congregati suspensione interdixerunt sacerdotibus lectionem "Reformae". An et quot sint sacerdotes ex meis dioecesibus membra hujus motus aliquorum sacerdotum, prorsus est mihi ignotum; si jam dantur aliqui, numerus illorum tamen valde exiguus debet esse. Firma spe ducor, hujusmodi modum in brevi sedatum iri.³²⁰

41. Regulae circa vestem talarem observantur.

42. Duobus jam annis spiritualia exercitia non potuerunt indici propter belli circumstantias. Monasterium scilicet patrum franciscanorum Tersacti, ubi quovis anno spiritualia exercitia pro sacerdotibus indicebantur, occupatum est ab exercitu italico. Sacris exercitiis semper episcopus interesse solet, salutariaque monita hac occasione (p. 16) clero praeberere non omittit.

44. Conferentiae pastorales quovis anno tenentur modo qui in ultima relatione est exaratus. Nuper circulari omnes sacerdotes vi canonis 130. monui, ut in conferentiis pastoralibus illa omnia pertractarent, quae ad curam animarum spectant.

45. Vi canonis 131. ordinaveram, ut omnes sacerdotes usque ad 25. annum sacerdotii elaborarent themata ex variis theologiae disciplinis.

46. Domus pro infirmis sacerdotibus hucusque non est extracta, licet hunc in finem in maritimo loco Crikvenica fundum possideam.³²¹

³¹⁹ Brošura u kojoj su objavili svoje ideje imala je žute korice, pa je u nas taj reformni pokret prozvan "Žuti pokret".

³²⁰ U vrijeme slanja relacije u Rim već je bilo jasno da je nekolicina riječkih kapucina pristupila reformnom pokretu. Godine 1917. u duhu reforme održan je i skup svećenika bakarskog dekanata u mjestu Sv. Kuzam. Predvodio ih je dr. Andrija Rački, trsatski župnik. Svi su se prisutni poslije morali odreći objavljene izjave, a Rački je jedno vrijeme bio suspendiran.

³²¹ Marušić ovdje prepisuje što je Vučić 1913. pisao pod istim brojem (46). Znači da od tada nije na tome ništa učinjeno.

Status sacerdotum deficientium hisce tristibus temporibus sat miser est. Ante duos annos a gubernio expetieram meliorationem pensionis; novissimo tempore propter in dies crescentem caritatem rerum ad vitam sustentandam necessariarum denuo impetraveram meliorationem pensionis deficientibus sacerdotibus.

47. Tales sacerdotes non dantur, qui otiose viverent, dioecesi inutiles noxi-ique essent.

48. Sacerdotes qui rebus politicis et fractionibus civilibus sese indebite immiscerent, de praesenti non dantur. Dantur utique nonnulli sacerdotes, qui actualia sunt membra politicorum fractionum, attamen actio illorum non est nociva Ecclesiae, imo utilis. Sicuti jam feceram (p. 17) mentionem, in regno quoque Serborum, Croatarum et Slovenorum a secta massonica apertum indicitur bellum Ecclesiae catholicae. Necessarium est proinde, ut et sacerdotes, minime neglecto munere suo, rebus politicis sese immisceant, ne castra Ecclesiae tristissimis hisce temporibus defensoribus careant. Ne tamen hac in re dignitas sacerdotalis aliquod patiatur, strenue invigilo, ut illi solummodo sacerdotes rebus politicis sese immisceant, qui licentiam ab Ordinario sunt expetituri.

49. Sint laudes Deo, ab ultima relatione contra ullum debueram sacerdotem procedere propter vitam inhonestam, excepto uno qui relationem habuerat cum una muliere. Peracta salutari poenitentia per sex menses in uno monasterio, ad saniora revocatus praefatus sacerdos, nunc cum zelo munere fungitur in cura animarum.

In duobus casibus dubium solum obortum est de violanda lege in satisfactione missarum manualium; statim necessarius susceperam gressus. Ab hoc tempore nullus obvenerat casus hac in re.

50. Si quis sacerdos graviter deliquerit, in monasterio clauditur, ibique sub inspectione et ductu superioris sacra peragit exercitia.

Casus suspensionis ex informata conscientia non obvenerat.

51. Sacerdotes mearum dioecesium, nonnullis solummodo (p. 18) exceptis, nimis tenues redditus habent, et consequenter in hisce temporibus statui honeste vivere non possunt. In procurandis tam necessariis ad vitam sustentandam nihil faciunt, quod statui sacerdotali dedecori esset.

In nonnullis solum casibus animadverteram levem transgressionem canonis 142.; qui tamen cum ipsos oretenus monuerim, decretis paruerunt.

Primo jam post susceptionem muneris episcopalis anno personaliter et scriptis instanter flagitaveram gubernium, ut dotatio sacerdotibus melioraretur.

Meus conatus desiderabili fructu non caruerat. Cum et meliorata dotatione, crescente in dies caritate, non potuissent sacerdotes omnes pro vitae necessariis sumptus tegere. Quovis anno hucusque impetraveram et speciale auxilium. Et hisce diebus designationem pecunialis accessionis (additamenti) expecto.³²²

Caput VI.

Cum dioeceses Segniensis et Modrusiensis per aequalitatem jurium (historia fuse fuerat exposita in ultima relatione) sint unitae, etiam duplex Capitulum cathedrale existit. De presenti tres actuales canonici sunt in Cathedrali capitulo Segniensi et quatuor in Modrusiensi. Cum actuales canonici in capitulis nimis sint occupati variis officiis, hucusque nemini demandaveram munus theologi et poenitentiarum. Provisio vacantium canonicatum nunc locum habere non potest. Facultate (p. 19) denominandi simplices canonicos in capitulis, quam episcopis novum jus tribuit, pro dolor, de presenti non possum uti. Vi concordati, prouti optime est notum Sancte Sedi, quod inter Sanctam Sedem et imperatorem Austriae et Hungariae Franciscum Josephum fuerat initum, denominatio dignitatum in capitulis et canonicorum privilegiis imperatoribus Austriae adnumerabatur. Gubernium regni Serborum, Croatarum et Slovenorum, falsa deductione innixum, usurpatur sibi jus denominandi canonicos, conferedique reliqua beneficia ecclesiastica, licet haec quaestio a Sancta Sede hucusque non sit dilucidata.

Propter maiora mala evitanda non audeo providere vacantia stalla canonicalia et beneficia parochialia. Circa proventus canonicorum ab ultima relatione notabilis mutatio non supervenerat, imo bellica mutatione notabiliter diminuti sunt.

De distributionibus quotidianis expositum fuerat in ultima relatione.

55. Cathedrale capitulum Segniense, licet antiquum, ab anno 1906. demum suas constitutiones possidet, a pie memoriae episcopo Antonio Maurović approbatas, quasque accurate et servat.

Capitulares Capituli Modrusiensi ante nonnullos menses denuo vocaveram, ut statuta rite conderent, mihique pro confirmatione substernerent.

57. Octo de praesenti in utroque capitulo canonici honorarii dantur.

³²² Hrvatska zemaljska vlada 9. siječnja 1920. donijela je jedan dekret o "odatku na skupoću svećenstvu" (br. 1001), a 4. svibnja iste godine drugi (br. 1410). Vidi o tome: *Službeni vjesnik biskupije senjske i modruške ili krbavske*, 1920, str. 16 (br. 383) i str. 22 (br. 2924).

(p. 20) 59. Canonici bona existimatione in dioecesi gaudent, mutuaque charitate ad invicem prosequuntur. Oboriuntur utpote ex fragilitate humana dissidia et discordiae, sedantur tamen cito. Ordinario exhibent debitam reverentiam et obedientiam.

60. In omnibus quaestionibus maioris momenti expetere soleo consilium respective consensum Capituli cathedralis Segniensis. Canonicos capituli Modrussiensis ad sessiones consistoriales non soleo vocare, sequens praxim praedecessorum meorum, qui in extraordinariis occasionibus ipsos convocare solebant ad consistorium. Convocatio ipsorum sat est difficilis, cum extra Segniam habitent, curaque animarum occupari teneantur.

Sede vacante capitulum libere potest procedere ad electionem vicarii capitularis ad mentem juris ecclesiastici.

Cum dioecesis Modrussiensis per aequalitatem jurium sit unita cum dioecesi Segniensi, sede vacante proprium vicarium capitularem eligit. Usus hic confirmatus est per bullam Gregorii Papae XVI. anno 1833.

62. Insigne collegiatum capitulum Flumine quinque canonicatus habet, quorum unus modo vacat; tres canonicatus honorarios, quorum nunc duo vacant. Canonici in dioecesi bona existimatione gaudent.

(p. 21) Officium divinum capitulum quotidie non persolvit vi dispensationis datae a Sacra Congregatione Concilii die 20. Octobris 1917. Nr. 4374. ad quinquennium.

Caput VII.

Duodecim parochiae dantur, quae de proprio pastore non sunt provisae, sed per viciniorum parochum administrantur.

Hoc fit propter penuriam sacerdotum, quae in dies in dioecesibus maior fit. Incomoda tamen notabiliora vel mala non sequuntur, cum in omnibus fere supra memoratis parochiis diebus dominicis et festis missa celebratur vi binationis, quam hunc in finem administratores interimales ab ordinario accipiunt. Ex mandato insuper meo administratores interimales praefatarum parochiarum, et per hebdomadam in concreditam sibi parochiam sese conferre debent, institutiones catecheticae nec non persolvendorum actorum causa in officio parochiali; qua occasione et spiritualibus fidelium necessitatibus satisfaciunt.

64. De provisione beneficiorum fuse expositum in ultima relatione.

65. Dantur animarum rectores nutu amovibiles.

66. Duae parochiae, Karlobag et Lukovo Sugarje, administrantur ex permissione provincialis per patres cappucinos.³²³ (p. 22) Karlobagii est scilicet monasterium patrum cappucinatorum.

67. Expositum in ultima relatione.

68. Expositum in ultima relatione. In provisione beneficiorum ad regium patronatum persaepe mihi impedimenta variaque obstacula ponuntur, cum gubernium maxima ex parte ad politicam opinionem concurrentium respiciat. Qui gubernio sunt addicti, cito denominantur, reliquorum vero, qui fors gubernio non sunt addicti, denominatio ad menses imo ad annum et ultra desideratur.

69. Omnes taxae recognitae sunt ab Ordinario. Obvenerunt casus querelarum ob gravitatem taxarum; Ordinarius tunc decernit quod aequum et iustum est, sacerdotes vero severe repreheduntur.

70. Omnes parochi percipiunt a gubernio salarium 1.400 coronarum; reliqui redditus stolae incerti, fideliumque oblationibus adscribuntur. Pauci parochi parochiaeque dantur, qui bona immobilia haberent. Quo in casu in administratione stricte servantur praescriptiones ecclesiasticae.

71. Omnes parochi, exceptis civitatibus Flumine, Novi, Bakar et Segnia propriam domum habent. Cooperatores habitant cum parochis, exceptis memoratis civitatibus. Curo tamen ne juniores cooperatores in talibus habitent domibus in quibus illorum innocentia vel bona fama periculo esset (p. 23) exposita.

72. Vicariis foraneis strictissime est injunctum ut delinquentes hac in re ordinariatus denuntient. In quantum mihi innotuere potuit, sacerdotes mei caste vivunt, domusque illorum nemini spiritualis ruinae occasionem praebent.

73. In singulis parochiis libri parochiales adsunt, et quos omnia adnotentur juxta praescriptiones canonicas, quae ad baptismum, matrimonium et mortem fidelium pertinent. Libri confirmatorum, status animarum, tabellae et libri missarum fundatarum et manualium ubique habentur.

74. Pro conservanda pecunia et secretis scriptis in omni parochia scrinium habetur quod clavi est provisum.

75. Leges de residentia servanda observantur. Si quis valetudinis curandae causa, vel ex alio legitimo titulo, e parochia discedere debeat, accepta licentia ab Ordinario, substitutum invenire cogitur, ne cura pastoralis aliquod detrimentum patiat.

³²³ Od "Karlobag" do "cappucinos" u originalu zabunom dvaput napisane.

76. Missam pro populo diebus praescriptis omnes parochi applicant. Quovis die festo et diebus dominicis verbum divinum anuntiat, instituiturque catechetica instructio. In directorio scilicet dioecesano quovis anno assignatae sunt singulae catechismi partes, quae diebus dominicis explicandae sunt populo. Haec praxis non exiguum affert fructum. Dantur hinc inde negligentes, contra quos tamen remedia (p. 24) opportuna sedulo adhibentur.

77. Quantum ex relationibus vicariorum foraneorum concludere valeo, sacerdotes in audiendis confessionibus, infirmorum adstantia semper praesto sunt. Rarissime deferuntur ad me hac in re querelae.

78. Ordinarie sacramentum baptismatis in ecclesia administratur, matrimonium pariter. In districtibus montosis confertur ex licentia Ordinarii tempore hiemali baptismus in domo parochiali, ne propter vehemens frigus sanitas infantium detrimentum patiat.

79. Rarissime evenit casus, ut aliquis fidelis in extremis sacramenta sperneret. Pro omni tamen casu sacerdotes sunt instructi, quomodo ipsis secundum principia theologiae moralis et pastoralis sit procedendum.

80. Respectu primae parvulorum communionis in omnibus parochiis exacte observatur instructio felicitis memoriae Papae Pii X.

81. Optimo Deo adjuvante quotidiana communio in dies adamatur a populo. Salutiferum hunc morem promovent inter fideles religiosae confraternitates Marianaetae congregationes.

a) In civitatibus solent parochi tempore quadragesimali advocare specialem praedcatorem. Reliquis parochis utpote hoc impossibile est. Et hi tamen occasione variarum solemnitatium convocare solent viciniore (p. 25) parochos, quibus fideles latebras conscientiae facile adaperire possunt.

b) Ante bellum quovis anno per turnum in diversis parochiis sacrae instituebantur missiones. Tempore belli utpote hoc impossibile erat.

c) Cum paulisper arma conticescerent, militesque domum reverterentur, litteris pastoralibus omnes parochos instruxeram ut adjuvantibus vicinioribus sacerdotibus sacras missiones instituerent. Hujusmodi missiones fructu non caruerunt.

d) In omnibus ecclesiis quavis prima dominica in mense celebratur missa coram Sanctissimo Sacramento. Insuper in quavis parochia exponitur Sanctissimum sacramentum saltem bina vice in anno per totum diem, cum devotio 40. horarum propter varias difficultates introduci non possit. Devotio Viae Crucis in quavis parochia est introducta. In omni parochia rosarium per totum mensem Majum et Octobrem devote oratur; rosarium peramabilis est

oratio hujatus populi. In omnibus item ecclesiis mense Majo devotio est introducta in honorem Beatae Mariae Virginis.

e) Ut juvenus utriusque sexus a variis praecaveatur malis, instituunt sacerdotes Marianas congregationes et pias sodalitates; pro fidelibus provectoris aetatis tertium ordinem, qui magnos affert fructus. Saepe litteris pastoralibus admoneo sacerdotes, ut inimicorum (p. 26) ad instar omnes fidelium classes in pias sodalitates, confraternitates congregent in finem, ut quo facilius impetum Ecclesiae inimicorum sustinere possint.

f) Promovere student sacerdotes et opera socialia. Multi Raifeisenianas consociationes fundarunt; variae quoque operariorum organisationes in dies augentur ceu remedium contra socialisticas organisationes.

Caput VIII.

Pro utraque dioecesi unum est seminarium; de aedificio, de redditibus etc. jure sat exaratum in ultima relatione.

83. Seminarium rector est canonicus cathedralis Ecclesiae Segniensis, 46 annorum natus, doctor Sanctissimae theologiae. Bonus et zelosus sacerdos, par omnino ad regendum seminarium.³²⁴

85. Datur etiam pater spiritualis in Seminario degens, munere solum docentis in paedagogia fungens. Praeter illum praesto sunt clericis et alii confessarii.

86. In quaestionibus maioris momenti semper soleo inquirere opinionem duorum capituli Segniensis canonicorum.

87. Duo professores in seminario vivunt, reliqui in convictu episcopali. Omnes professores doctores sunt in Sancta theologia, boni et zelosi. Unus non tamen bonum clericis exemplum praebens, ante nonnullos menses ad alium translatus (p. 27) est locum.³²⁵

88. Actu solummodo quinque theologi numerantur. In quantum ex relationibus superiorum deducere valeo, certa vocationis signa ostendunt.

90. Disciplina juxta seminarium regulas stricte observatur; dantur utique aliquae exceptiones, quae magis juvenili inconsiderationi quam malitiae adscribi debent. Quovis hebdomada confitentur et quovis fere die sacra communione reficiuntur.

³²⁴ Dr. Josip Frančišković (Praputnjak, 1874. – Praputnjak, 1958).

³²⁵ Riječ je o dr. Franu Biničkom (Mušaluk, 1875. – Gospić, 1945).

Semel in anno vacant clerici per quinque dies sacris exercitiis sub ductu patris Societatis Jesu, qui hunc in finem Zagrabia huc accersitur.

91. De hoc puncto fuse est exaratum in ultima relatione. Circa disciplinas theologicas, methodum, linguam, auctores nulla ab ultima relatione intercesserat mutatio.

92. Clerici prohibebantur, ne legerent libros et diaria, exceptis iis foliis quae pietatem fovere pro scopo habent.

93. Ordinarius initio anni scholastici et saepius per annum seminarium visitat, alumnos alloquitur, ad pietatemque excitat. Semestralibus examinibus et disciplinis theologicis ipse praesidet.

94. In ultima ordinatione observabantur jam respectu examinis, exercitiarum et interstitiorum praescripta novi Codicis.

(p. 28) 96. Cum domus rusticationis non habeatur, nec ulla stantibus hisce circumstantiis ipsam comparandi spes effulgeat, tempore vacationum clerici domum revertuntur.

Parochi clericorum admoniti sunt, ut tempore vacationum specialem curam clericorum gerent.

97. Theologi, qui ingenii dotibus et pietate eminent, mittebantur ad universitates, ut ibi academicos gradus assequerentur. Hoc anno neminem miseram ex causa, quam statim sum adducturus.

99. Vi vigentium legum omnes clerici sacerdotesque a servitio militari eximuntur.

100. Regula de non admittendis, rejectis vel dimissis ab aliis seminariis vel institutis stricte observabatur. In fine hujus capituli non praetermittendam esse puto efferre circumstantiam, quae nimio me afflixerat dolore.

Sicuti jam feceram mentionem, theologi quinque numerantur. Cum inconvenienter et minus practice esset ducere oeconomiam pro quinque theologis, miseram ipsos pro hocce anno scholastico in seminarium Zagrabianse ut ibi in facultate theologica studia sua continuarent. Firma tamen duco spe futuro jam anno optimo Deo favente reversuros esse theologos Segniam, ut in proprio seminario sub ductu superiorum et sub mea inspectione ad sublimem sacerdotii statum rite praeparentur.³²⁶

(p. 29)

³²⁶ Sjemenište će otvoriti tek njegov nasljednik dr. Ivan Starčević 1933. godine.

Caput IX.

102. Patres franciscani Tersacto et cappucini Flumine et Karlobag, sicuti in priori relatione fuerat explanatum, minime diminuto zelo promovent gloriam Dei salutemque animarum.

Patres cappucini etiam tristibus belli temporibus summopere adlaborabant, ut populus bona lectura in fide et moribus roboraretur. Diversa pia folia diffunduntur in 50.000 fere exemplaribus per totam Croatiam.

Ex fidelium oblationibus monumentalem ecclesiam in honorem Beatae Mariae Virginis Lourdensis aedificari curant; futuro fors anno ad finem perducta ecclesia, optimum erit testimonium zelosae cappucinatorum activitatis. Indefessi insuper in confessionibus, zelosi parochi Fluminensis adjutores jure merito existimantur.

Etiam patres franciscani maximo cum zelo adlaborant in vinea Domini. Cum populi turmatim peregrinentur ad ecclesiam Matris Gratiarum, quotidie sunt in confessionali. Adjuvant insuper vicinos parochos in omnibus ad curam animarum pertinentibus.

104. Questuari aliquando solent, tamen hac in re decreta Sanctae Sedis stricte observant.

(p. 30)

Caput X.

De institutis religiosis mulierum

Monialium unum tantum existit monasterium Sancti Benedicti Flumine; dantur variae piae mulierum congregationes quarum nomina in ultima relatione sunt exposita. In quantum mihi innotuit, ab ultima relatione nulli abusus irrepserunt. Occasione canonicе visitationis anno elapso Flumine institutae, visitaveram et hocce monasterium omniaque in ordine inveneram. Una vice unus canonicus capituli Segniensis ex mea delegatione visitaverat monasterium.

108. Cum novum amplum monasterium anno 1914. matribus Ordinis Sancti Benedicti extra moenia civitatis Fluminis sit erectum, leges canonicae de clausura accuratius observari possunt.

109. Reditus monasteriorum rite administrantur; rationes de bonorum administratione quovis anno Ordinario redduntur.

110. Constitutiones de confessione monialium stricte observantur.

111. Cum de vita activa religiosarum institutionum fuse fuerat explanatum in ultima relatione, hac occasione hoc solum accentuare possum, activitatem illarum zelosam esse, magnamque Ecclesiae fidelibusque utilitatem afferre. Pro illis, quae in privatorum domiciliis inserviunt, omnes (p. 31) adhibitae praecautiones, ne aliquid inconueniens accideret. In sensu praescriptionum Sanctae Sedis, sorores in domibus privatis specialem habent partem, ad quam viris aditus non patet. Prohibentur praeterea sorores ingredi cubilia virorum, exceptis utique hospitalibus et sanatoriis. Hucusque nihil inconueniens accidit.

113. Congregatio dioeciesana "Maria patrona regni Hungariae", de qua fuse in ultima relatione expositum fuerat, cum fructu promovet suum pium scopum. Disciplina rite observatur.

Caput XI.

De populo generatim

114. De moribus concrediti mihi populi in praefatione huius relationis in genere adduxi. Tristissimae belli sequelae in morali respectu etiam populo meo non pepercerunt. Universalis quidam indifferentismus religiosus omnes populi status occupaverat. Speciale vitium, quod pro dolor in dioeciesibus invaluit est blasphemia. Tempore belli et aliud vitium invaluit nimium, scilicet aggregandae pecuniae studium. Omnes fere populi classes negotiationi sese dederunt, ut quo facilius sibi suisque familiis vitae necessaria compararent. Ut in hac mercatura iustitia, fraternaue charitas laedatur, in propatulo est. Pro extirpandis hisce duobus vitiis, summopere adlaborant sacerdotes.

115. Diebus dominicis et festis generatim fideles abstinentur ab operibus servilibus. Hisce diebus frequentant (p. 32) ecclesiam et missam audiunt; observatur tamen ubique tepiditas in satisfaciendo hoc praecepto ecclesiastico. Dies Domini et festa non sanctificantur illo modo, quo desideratur. Cauponiae hisce diebus maiori in numero frequentantur, idcirco et multa inconuenientia occidere solent.

116. Lex abstinentiae et jejunii observatur. Dantur utique exceptiones ast magis in civitatibus, in quibus propter varias causas haec lex stricte observari nequit.

117. Praecepto paschali satisfaciunt fideles non obstante indifferentismo. In civitatibus pro dolor hoc praeceptum negligitur a multis, maxima tamen parte a excultioribus. Viri scilicet melioris conditionis novo spiritu, spiritui Ecclesiae opposito, imbuti sacramenta spernunt. Nonnulli ex malitia, multi vero ex respectu humano. Dantur tamen non pauci, qui omni respectu post-

habito ad Sacramenta accedunt, reliquaque praecepta Ecclesiae observare non erubescunt.

118. Recens nati ordinarie infra hebdomadam baptismate abluuntur. Mos tamen invaluit, ut parentes melioris conditionis baptismum infantium ad tres et quatuor hebdomadas differrent. Parochi tamen morem hunc omni possibili modo eradicare conantur.

119. Matrimonia civilia Flumine solum contrahuntur, ast sat pauca. Concubinitus in partibus arhidiaconatus Licano-Corbaviensis, ubi catholici cum Graeco-orientalibus permixti sunt, radices agere incepit. In civitatibus quoque (p. 33) numerus in dies augetur.

Licet animarum curatores omnem moveant lapidem, ut hunc turpem convivendi modum in populo extirparent, conatus tamen eorum desiderabili hucusque fructu carebat, cum civiles ordinationes concubinitui nimis faverent.

120. Matrimonia mixta propter magnum acatholicorum numerum, quibuscum catholici convivunt, saepe contrahuntur. Parochi in omnibus casibus student, ut pars acatholica praescriptionibus Ecclesiae de educanda prole utriusque sexus in religione catholica deque contrahendo matrimonio coram facie Ecclesiae. Maxima ex parte satisfacitur praescriptionibus Ecclesiae. Dantur utique casus, ubi hic parochorum conatus frustratur effectu; tunc vi novi Codicis solum assistit sacerdos huic matrimonio, expetens utpote consensum contrahentium. Rari dantur casus celebrationis matrimonii mixti coram ministro acatholico. Parentes matrimoniorum mixtorum non stant semper promissis ante ineundum matrimonium scripto datis et infantes baptisant et educant in religione acatholica. Multum detrimenti affert hac in re lex interconfessionalis, vi cuius parentibus in matrimoniis mixtis jus competit pro luto mutandi religionem infantium usque ad septimum illorum annum.

121. Parentes maxima ex parte student filios in familia educare. Ingrassante indifferentismo, magnus animadvertitur defectus. In scholis tamen sinunt omnes proles (p. 34) religiose educari, optime perspicientes, quorum nam ducatur irreligiosa prolium educatio.

Cum nedum a gubernio delineatio projectionis de tollenda religionis doctrina in superioribus mediarum scholarum classibus in publicum prodivisset – sicuti jam explanaveram – commoti omnes parentes publice contradicebant, energiceque religiosam prolium educationem postulabant.

122. Ordinarie graviter decumbentes sacramenta deponunt. Rarissimae hac in re exceptiones. In civitate Fluminensi saepe evenit, ut ad decumbentem tunc demum sacerdotem advocent, cum jam tarde sit decumbentem pro-

videre. Faciunt hoc indifferentes et religioni catholicae inimici domestici, ne sepultura ecclesiastica denegetur.

Et sepultura civilis accidit aliquando instigantibus socialistis et Ecclesiae inimicis, ut publice tali modo demonstrent odium in Ecclesiam catholicam.

123. Profiteri, proh dolor, debeo hucusque fideles in exercitio jurium politicorum consequentes, in electione deputatorum et civilium nihil aliud prae oculis habuisse, quam interesse politicae fractionis cui adhaerebant. Nocivae hujus incosideratae agitationis politicae nunc praecipue observantur. Nova Ecclesiae tam inimica tempora imparatos fere catholicos invenerunt. Ingrasantibus inimicorum Ecclesiae impetibus, novam catholicorum orientationem imperative postulant. In civitatibus et iis pagis organisationes (p. 35) catholicae instituuntur cum fine, ut deputati pro comitiis regni illi solum catholici viri eligantur, qui strenue ad propugnaculum jurium Ecclesiae staturi sunt.

124. Flumine solum existit domus massonum. Quot membra numerantur, quinam viri huic impiae sectae sunt addicti, plane ignotum est mihi. Socialismus in civitatibus solum radices fixit. Numerus membrorum socialisticarum organisationum in dies augetur. Eriguntur tamen et catholicae operariorum organisationes, quae multum adlaborant, ut numerus membrorum socialisticarum organisationum minuatur.

Tempore belli spiritisticae tenebantur sessiones in civitatibus, nunc vero adlaborantibus sacerdotibus spiritismus fere extinctus censetur.

Caput XII.

De juventutis institutione et educatione

125. Hucusque vi legum civilium in omnibus scholis elementaribus et mediis institutio juventutis religiosae obligatoria est. Novissimo tamen tempore – prouti fuse exposueram in praefatione hujus relationis – membra sectae massonicae conantur, ut institutio religiosa e scholis mediis fere penitus ejiciatur. Episcopatus una cum fideli populo audacem extulerat vocem contra impiam hanc jurium (p. 36) Ecclesiae et parentum laesionem.

126. Scholae liberae non dantur.

127. Omnes fere scholae elementares mixtae sunt i. e. pro utroque sexu.

Et scholas medias ex permissione gubernii frequentant etiam puellae. Ordinatum est tamen, ut puellae tempore libero in separato cubili degere debe-

ant et tempore solummodo praelectionum classes puerorum ingrediantur. Catechetae summopere invigilant, ne aliquid inconueniens accidat.

In tota dioecesi scholae elementares publicae sunt. Ubi maior est numerus catholicae iuventutis, magister ordinarie catholicus est; ubi vero maior est numerus acatholicae iuventutis magister est acatholicus. Religiosa tamen institutio omnino libere exercetur.

128. Licet pueri puellaeque scholas elementares publicas frequentare cogantur, non sunt tam nocivae hujusmodi scholae. Iuventus semper est sub inspectione sive magistrorum sive catechetarum.

129. Mediae scholae, praesertim illae Flumine et Sušak, sat nocivae se exhiberunt catholicis veritatibus et doctrinis. Flumen et Sušak duae sunt maritimae civitates, ad quas confluent homines diversarum nationum, e quibus multi sine ulla religiosa persuasione consequenter et ad omne proni sunt malum. Iuventus cum illis conversatur sive domi in aliis locis, facileque perversis illorum ideis imbuatur. Dantur (p. 37) et ephemerides religioni catholicae inimicae; has iuventus legit. Professores insuper maxima ex parte indifferentes in religione; nonnulli religioni hostiles in praelectionibus quoque Ecclesiam catholicam ejusque activitatem ludibrio exponere non erubescunt.

Catechetas harum scholarum specialiter attentos reddidi, ut paternis admonitionibus, exhortationibus iuventutem concreditam a malis praeservarent seduloque invigilarent, ne religiosae iuventutis institutioni obstacula ponerentur.

Non parvum afferunt fructum Marianae congregationes, quae in omnibus mediis scholis harum dioecesium florescunt. Pro juvenibus scholas medias frequentantibus existit Segniae convictus episcopalis, ab episcopo Emerico Ožegović anno 1858. fundatus et a episcopo Maurović amplificatus ita, ut nunc 100 alumnos recipere possit. Convictui praeest rector et duo praefecti: omnes sacerdotes. Ut juvenes quam melius religiose inst(r)uerentur, anno elapso patrem spiritualem constitueram, qui curam illorum spiritualem gerit. Quotidie missae sacrificio assistunt; quavis vero dominica ad sacramenta accedunt.

Caput XIII.

De piis sodalitatibus aliisque religiosis (p. 38) consociationibus.

131. Adlaborantibus sacerdotibus dantur in dioecesibus piaae sodalitates aliaeque religiosae consociationes. Sic in omni fere parochia introductus est Apostolatus orationis. Existunt sodalitates a Sanctissimo Sacramento, Sacratissimi Cordis Jesu, a Rosario, Marianae congregationes, quarum numerus in

dies augetur. Nulla existit parochia, in qua aliqua ex enumeratis sodalitatibus non floreret. Sodalitatem "Doctrinae christianae" Segniae institueram, et mox ejus regulas communicaturus sum cum omnibus parochis, cum mandato ut praefatam sodalitatem in parochiis instituant.

132. Praefatae sodalitates omnes in ecclesiis parochialibus sunt erectae.

133. Omnes sodalitates confraternitatesque ecclesiasticae subsunt auctoritati. Fructus non est exiguus, nam membra sodalitatum non solum propriam spiritualem profectorem promovere student sed et reliquos fideles exemplo ad vitam pie ducendam excitant. Hinc inde oboriuntur inter membra rixae et dissidia, interventu moderatorum cito tamen sedantur.

134. Tertius ordo diffusus est in dioecesibus et non parvum affert fructum. Quovis mense congregantur in ecclesiis, ubi post brevem exhortationem aliae piae exercitationes instituuntur.

135. In sodalitates tertiumque ordinem ii solummodo recipiuntur, qui bonae sunt apud fideles aestimationis.

(p. 39)

Caput XIV.

136. Sat magnus numerus datur piorum legatorum. In Curia dioecesana ducitur index cum recensione onerum et indicatione redituum.

137. Ordinarie administrantur piae foundationes ab ecclesiae administratore.

138. Sacerdotes missis legatarum (!) et aliis obligationibus intra praescriptum tempus satisfaciunt. Ne in hac gravi re fors per negligentiam sacerdotum aliquid omittatur, ex praescriptione Ordinariatus obligantur sacerdotes quovis anno remittere ad ordinariatum relationem de statu piorum legatorum. Vicarii foranei insuper quovis anno revident praeter alia et pia legata, relationemque ad ordinariatum remittunt.

139. Praeter eleemosynam quae pro sustentatione ecclesiae colligitur, in omnibus parochiis statutis temporibus instituuntur et piae collectiones et quidem: pro captivis, pro Sacra Infantia, pro Terra sancta, pro viduis et pupillis, pro bona stampa, pro obolo Sancti Petri, pro convictu episcopali.

140. Praeter memoratas collectiones, aliae non instituuntur in ecclesiis, exceptis fors casibus extra ordinariis pro gravi aliqua necessitate. In aliquibus parochiis viget vetus consuetudo, ut ter vel quatuor vicibus cantetur missa pro defunctis parochiae. Hac occasione colligitur (p. 40) eleemosyna in emolumentum celebrantis.

Caput XV.

De operibus piis et socialibus

Hospitalia, orphanotrophia in dioecibus existunt, ab ecclesiastica tamen potestate non dependent sed civili subsunt potestati. Catholici tamen in his institutis spirituali adsistentia libere frui possunt, quod eo facilius fit, cum in praefatis institutis degunt (pro) infirmis et pauperibus sorores charitatis Sancti Vincentii a Paula et Sanctae Crucis. Persaepe tam sorores quam pii catholici vexationibus sunt obnoxii medicorum in religione indifferentium, quas tamen patienter sustinent declinantes minime a sanctis propositis.

Adsunt in dioecibus et opera sic dicta socialia quibus praeter bonum morale et temporali utilitati fidelium consulitur. Sic extant societates Sancti Nicolai pro adjuvandis viduis nautarum, Sancti Josephi et Sanctorum Fabiani et Sebastiani pro mutuo operariorum aegrotorum adiutorio; christianae operariorum organisationes; asyllus pro infantibus Flumine, circuli christiani pro juventute; arcae numerariae etc.

144, 145. In praedictis consociationibus debitus Sanctae Sedi et Ordinario honor exhibetur. Summopere adlaborant sacerdotes, ut hisce consociationibus ii praesint, qui non solum nomine sed corde et opere catholici sunt.

(p. 41) Sacerdotes maxima cum prudentia procedunt in hisce universalis indifferentismi temporibus, ne membra harum consociationum ad castra hostilia transeant.

Caput XVI.

147. Ecclesiae adversarii optime scientes, hodiernis temporibus unice efficaciter perniciosae illorum ideae pandi posse libris ephemeridibusque, multis diariis, foliis librisque Ecclesiae hostilibus inundant regnum nostrum.

Catholici non stant otiosi. Libris diariisque noxiis Ecclesiaeque adversariis alii opponuntur, qui rem catholicam strenue tuentur pietatemque in populo promovent. Sic Zagrabiae diarium "Narodna Politika" (Nationalis Politica) et Sarajevii "Jugoslavia", "Jadran" Spalati; "Hrvatska Obrana". Diversa folia: "Hrvatska Straža" quae sublimiori modo veritates catholicas defendit et exponit.³²⁷ "Risveglio", "Kršćanska Obitelj" (Familia christiana), "Naša Gospa lurdaska" (Nostra Domina Lourdensis); "Vrhbosna" etc. etc. "Ženska misao" pro muli-

³²⁷ Ovu misao o "*Hrvatskoj straži*" napisao je Vučić u svojoj relaciji pod istim brojem. Marušić očito prepisuje Vučića, ne vodeći računa da "*Hrvatska straža*" već dulje ne izlazi.

eribus catholicis est. Summopere sunt propagati "Glasnik sv. Josipa", "Glasnik Srca Isusova" pro promovendo cultu Sacratissimi Cordis Jesu et Sancti Joseph.

Haec sunt quae de statu concreditatum mihi dioecesium exponenda censui. In quantum in viribus meis erat positum, adlaborabam, ne populus mihi concreditus aliquod detrimentum (p. 42) spirituale pateretur. Non nego, me fors et maioris in munere meo pastorali potuisse assequi fructus, attamen a propria alienus laude fateri audeo, me in tristibus et difficilibus belli temporibus studuisse, ut conredito mihi populo pabulum sanae Christi doctrinae praerberem. Verumtamen a scrutatore cordium Deo, cui virium imbecillitas, aequae ac voluntatis promptitudo, nec non vineae hujus difficultas perspecta est, ommissionum veniam spero, paratus talibus ut hactenus viribus ulterius, omne conatus adhibere ad religionem et disciplinam magis magisque semper promovendam. Favori et gratiae se suasque dioeceses cum universo clero humiliter recommendas, permaneo

Segniae, die 10. Decembris 1919.

humillimus et obsequentissimus servus:

Josephus Marušić

Episcopus Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis³²⁸

Prilog

³²⁸ Nije pronađen odgovor Kongregacije. Na početku izvješća nalaze se sljedeća dva dopisa:

SEGRETERIA DI STATO DAL VATICANO 11 Luglio 1921

DI SUA SANTITÀ

N. B. 23168.

Il sottoscritto Cardinale Segretario di Stato si reca a premura di trasmettere all'Eminentissimo e Reverendissimo Signor Cardinale Segretario della Sacra Congregazione Concistoriale i qui uniti fogli relativi a materia di competenza della medesima Sacra Congregazione, e si vale volentieri dell'incontro per confermarli i sensi del profondo ossequio con cui Gli bacia umilissimamente le mani.

Cardinale Gasparri

SIGNOR CARDINALE DE LAI

SEGRETARIO DELLA SACRA CONGREGAZIONE CONCISTORIALE

(con inserti)

Ordinarius canonice unitarum Ecclesiarum Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis est Josephus Marušić, sacrorum Canonum doctor, natus in Praputnik in Croatia die 1. Januarii 1869. In presbyterum est ordinatus die 26. Julii 1892., eodem anno catecheta regii gymnasii Segniensis. A 1903. Sanctae Sedis consistorialis assesor. Anno vero 1911. canonicus honorarius cathedralis ecclesiae Segniensis. In episcopum Segniensem et Modrušensem die 29. Martii 1915. benigne nominatus et per bullam apostolicam die 16. Junii 1915. et in consistorio Romae die 6. Decembris 1915. praeconisatus. Zagrabiae, in metropolitana ecclesia a metropolita Croatiae archiepiscopo Antonio Bauer die 3. Octobris 1915. consecratus. Segniae, die 10. Octobris solemniter inthronisatus et Novii Vinodolensi, die 17. Octobris solemniter introductus.